

SZERKESZTŐSÉG

és

KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:

Kolozsvár, Ref. Theologia

2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET «EGYHÁZI
ÉRTEKEZLET»-E TÁMOGATÁSÁVAL

SZERKESZTIK:

NAGY KÁROLY, **VAJDA FERENCZ,**

ref. theol. tanár, felelős szerkesztő.

sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona. Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Apácza uralom.

A katholicizmus hódítását eredményeiben, mi sem bizonyítja jobban, mint az apácza uralom. Magyarországot az utóbbi időben valósággal elárasztották az apáczák. *A leány nevelés, betegápolás, majdnem kizárólag az apáczák kezében van.* A hány kath. tanító- és tanítónőképző intézet van: az mind apácza zárdákkal van összekapcsolva. Pedig bőven van, mert míg az állam és a többi felekezetek összesen hetet tartanak fenn: addig a kath. egyház egyedül tizenötöt tart fenn. Ezenkívül, van az apáczáknak Magyarországon öt felső-leányiskolájuk, tiz polgári leányiskolájuk és négy felsőbb-leányiskolájuk.

Látni lehet ebből, hogy hazánk leány-gyermekei, nagyrésztben, az apáczák keze alól lépnek ki az életbe. Semmi szavunk nem volna ez ellen, ha az apáczák egytől-egyig *magyar honleányok volnának és kellő képesítéssel* bírnának. Azonban, nagy részük idegen származású és a magyar nyelvet még törve se beszéli. Sokan közülök oklevéllel sem bírnak. Idegen származású tanító és tanítónő vajjon nevelhet-e jó magyar honleányokat? A ki nem ismeri hazánk multját, nemzetünk szenvedéseit, küzdelmeit: csepegtethet-e a szívekből tiszta honszerelmet? Az apáczák nem honleányokat, hanem bigott katolikus nőket nevelnek. Nekünk pedig első sorban jó honleányokra, munkás, vallásos édes anyákra van szükségünk.

Örvendünk, hogy *Komjáthy Béla* képviselő az ő kálvinista nyíltságával, önzetlen hazaszeretettel szóba hozta az apácza nevelést. Nagy, nemzeti ügyet mozgatott meg. Csak aztán sorakozzanak melléje mások is, hogy az állam fontolja meg ezt a kérdést és ha másként nem akarja, legalább

gyakoroljon szigorubb ellenőrzést az apácza neveléssel szemben.

Az apáczák nemcsak az iskolákban, hanem a kórházakban is tért hódítottak maguknak. Állami kórházaink majdnem mindenikében apácza ápolónők vannak. De, még azt is utána tehetjük, hogy az ápolónők legalább is kilenczven százalékban (minden 100-ból 90.) mind idegen származásúak, németek, bajorok. Ez a dolog már, ha egyfelől a kath. egyház tulbuzgóságának fényes bizonyítéka, hogy ezt kitudta vinni: de másfelől, azt is mondhatjuk, hogy bűne ugy a kath. egyháznak, mint a magyar társadalomnak, sőt minékünk protestánsoknak is.

Miért? Azért, hogy midőn az idegen apáczák ide beözönlenek és kórházainkban ápolónői állást nyernek: *kivesszik a kenyeret a magyar leányok, asszonyok kezéből.* A mi leányaink külföldre vándorolnak, mert nem tudunk nekik megélhetést nyújtani, az idegenek pedig boldogulnak. Mulasztás terheli a kath. egyházat, hogy nagy vagyonából miért nem nevel magyar apáczákat. Mulasztás terheli a magyar államot, hogy miért nem szervez *betegápolónői tanfolyamokat*, s miért engedi meg, hogy az állami kórházak német kórházakká változzanak. Elvégre is, a betegápolás nem tudományos mesterség; oda első sorban gyakorlati ügyesség, szelidség, kitartás kell, nem pedig vallásos bigottság. Az idegen apáczák nemcsak a magyarságnak ártanak, hanem a szenvedő betegek lelkében kételyt, vallási türelmetlenséget is támasztanak.

De ne vegyük ki magunkat se. A körülményekhez mérten, minket is bizonyos fokú mulasztás terhel, mert ime, nekünk sincs *betegápolónőképző* (diakonissza) *intézetünk.* Ha egy betegápo-

lóra van szükségünk, nem találunk a mi hitünknek cselédei között. A szükség még arra is rákényszerítene, hogy privát lakásunkban apáczával ápolassuk magunkat.

Serkenjünk fel! Teremtünk betegápolónőképző- (diakonissza) intézetet. Nyujtsunk ez által is a magyar nőknek kereseti forrást. Nemzeti intézményeinkben vessünk alapot a magyar nemzeti államnak. Csak így törhetjük meg az apácza uralmat!

Vajda Ferencz.

Karaffa s az eperjesi vértörvényszék.

(Folytatás és vége.)

Március 4-én hajtották végre a négy emberen az ítéletet, köztük volt Zimmermann is. Hogyan? Hiszen neki kegyelmet ígért a jézsuita. Csak ámitás volt az s nem igaz beszéd; még a vérpadon is azzal biztató a jézsuita a szerencsétlen embert, hogy az utolsó pillanatban megjön a kegyelem. Az utolsó pillanat bekövetkezett, de nem a kegyelmet, hanem a gyalázatos halált hozta meg. Az ítéletet mind a négy elítélten szószerint végrehajtották. Az elítéltek erős lélekkel, Isten nevével, a zsoltár szavaival szájukban hajták fejüket a vérpadon a tükére s hogy a tömeg elégedetlenségét, zaját hallani ne lehessen, a katonaság ropant lármát csapott.

S nem volt a tömegben annyi bátorság, hogy a közbecsülésben álló polgárok láttára megrohanja a vérpadot s darabokra szedje ott a bírót, hóhérokat, s megszabadítsa az ártatlanul szenvedőket?! — két sor katonaság fogta körül a vesztőhelyet, ok nélküli lett volna minden törekvés.

Az elítéltek kiszenvettek, testrészeiket hat hét mulva eltemették a hóhérok, még azt sem engedték meg, hogy a hozzátartozók tisztességesen temessék el.

Ez volt Karaffának első fellépte. Ezt követte második s harmadik véres cselekvése. A kinek vagyona és protestáns volt, az most már mind gyanus ember volt; aki ellenségén bosszút akart állani, csak Karaffának kellett bevádolnia.

Március hó vége felé újabb elfogatások történtek. Sorsuk ugyanaz volt, mint az előbb már kivégzettekénél elmondtam? Miután vallomást tenni nem akartak, a kinpadra kerültek. Egyik vádlott a rettenetes kinok között megőrült. Egy szerencsétlen vak ember már a börtönben igen sokat szenvedett, mert őrei az ételét vagy meggették, vagy hamuval keverték. Ennek ugyan megkegyelmezték, de a közbenjárás tizezer tallérba került.

Március 22-én ismét 5 ártatlan lelket öltek meg az eperjesi piacon, köztük a szerencsétlen örültet is, «ki a vérnek láttára böszülté lett s örültségi rohama tetőpontra hágott. Megkellett kötözni.» Mikor a bakó feléje vágott, még akkor is rettenetesen kaczagott a szerencsétlen örült.

S azt hiszitek, hogy ezzel vége volt a bosszúállásnak? Csalatkoztok, mert május 9-én ismét működének a hóhérok az eperjesi nagy piacon, pedig már felhatott a szenvedők, az özvegyek, az árvák jajkiáltása a királyig s a nádor már megintette Karaffát, de az csak még böszültebbé tette.

A hamis tanúk még mindig készek voltak pénzért és borért vallani s Karaffa még nem fáradt ki a bosszúállásban.

Május 9-én ismét több áldozat követte az előzőket. A vérlázító jelenetek ismétlődtek. Nem

TÁRCZA.

Apróságok Bethlen Kata életéből.

V. A halál kapujában.

(Folytatás.)

Szomorú napok következtek a szenvedő Bethlen Katára azután, hogy első férjétől való három gyermekét elvesztette. Mert a két kisebb rá nézve inkább elveszett volt, mint a nagyobbik, kiről mégis tudta, hogy él a mennyben. Maga írja: ezekben az esztendőkből sok, terhes és nehéz nyavalyákon mentem által, úgyhogy sokszor voltam a halál kapujában. Nyavalyámnak sulya miatt, meg is süketültem, mely annál nagyobb szomorúságba és gyötrelembe ejtett.

De, a kegyelmes Isten nyujtott egy-egy kis vigasztalást is, melyek kínos szenvedéseit megenyhitették. Ilyen vigasztalás volt a csendes, házi élet, melyet nem győz eléggé dicsérni. Örült, hogy egy hiten levő férjével együtt imádhadják a jó Istent. Még nagyobb vigasztalás volt az, hogy az irgalmas Isten elvett gyermekei helyett, másokat adott, kiket igaz hitében és vallásában nevelhe-

tett fel. Három év leforgása alatt, újból három szép gyermeket szoríthatott epedő, anyai keblére. A két nagyobb most is fiú volt; a kisebbik leány. Zsigmond, Gábor és Klára, így hívták őket.

Oh, végére mehetetlen isteni bölcsesség! Vajjon nem azért adta-e ezt a három szép gyermeket Bethlen Katának, hogy ismét elvedd és még nagyobb szomorúságra szólítsd el őt? A Te bölcsességednek senki sem mehet végére, Uram!

Ez a borongó, gyermekeit féltő édes anyai sejtelem sugázik ki Bethlen Kata soraiból is, midőn ezeket írja: Még kicsiny korukban édes gyermekeimet kezdetem taníttatni, remélvén, hogy az Isten azokban nekem állandó házat épített; igen nagy gyönyörűségem volt bennük, midőn annyira nevelhettem, hogy tanulásukat is láthatnám. Kivált Zsigmond volt szívemnek kiváltképpen való öröme, a kit az Isten testi külső szépsége mellett, ideje felett való bölcsességgel és engedelmességgel felruházott volt. Valakik látták, mindenek előtt kedvessége volt; azt is jövendőlték felőle, hogy nem fogom felnevekedését megérni, mert a kit Isten ideje felett való bölcsességgel felruház: előre magához szokta venni, mint az idején érő gyümölcsöt hamarabb leszokták szakasztani. A minemű szókat én igen nehezen hallgattam.

írom azokat le újból. Csak pár esetet említek fel. Egyik vádlott (Palósty Gábor) kegyelmet kapott a királytól s mégis kivégeztette Karaffa. A bírák jól tudták a kegyelmezést, de nem mertek szólni, mert ők is életökkel játszottak.

Radvánczky Györgynek, kit épen leánya lakodalman fogtak el, a vallatás alatt úgy összeégették a testét, hogy az rothadásnak indult. Mielőtt a vesztőhelyre vitték volna, a szerencsétlen ember már meghalt, de az ítéletet azért végrehajtották rajta is. Ugyanekkor vonták a verpadra Wéber Frigyeset is, kinek pedig kegyelmet ígértek . . . De csak ígértek.

Ennyi ártatlanul szenvedő ember jajkiáltása mind átkot, keserű átkot kért Karaffa fejére.

S megfogta-e az átok? — kérdezitek. Az Isten igazságos s megfizet kinek-kinek érdeme szerint.

Még sok kegyetlenséget követett el Karaffa. Miután az eperjesi embermészárlást beszüntette, Erdélybe ment a vadállat. Rettenetes híre megelőzte s amerre ment, mindenfelé meghódoltak neki.

De, az átok már nyomában volt. A királyi udvarnál először kegyvesztett lett, azután alattomos uton lemondatták tábornoki tisztségéről. Mikor azután észrevette Karaffa, hogy rá van szedve, ezen annyira felindult, hogy hirtelen rosszul lett, ágyba került s az orvosok az örütség kezdetét fedezték fel nála.

A roham mind fokozódik. Az álom lelecsukja szemeit pár pillanatra, de a megújuló rohamok a következő pillanatban már feltázzák s ilyenkor vadállati hangokat hallat. Egy rettenetes rohammal kiugrik ágyából s kétségbeesett hangon kiáltja: «Az Isten szent nevére, irgalom!»

A szolgák megakarják fogni a beteget, hogy

Ma szinte else tudnók képzelni, hogy mily éles eszű gyermek volt és mennyit tudott a Bethlen Kata 8 éves kis fia — Teleky Zsigmond. Nem, mert a mi gyermekeink 8 éves korukban, legtöbb még a «Mi Atyánkat» se tudja jól. Mig az, nemcsak számtalan imádságot tudott, hanem jártas volt a vallás dolgaiban is; gyakran kérdezősködött a felsőbb hatalmasságokról, s már akkor feltűnt neki, hogy Haller Pál, ki vele egy testvér, miért nincs vele egy hiten, egy valláson?

A borongó sejtelem csakugyan valóra vált. Zsigmond, a nagyobb fiú, 1731-ben Kis-Asszony havának (aug.) 11-ik napján, tizenhárom napi kínos szenvedés után, vérhasban jobblétre szenderült. Ekkor éppen kilenczédfél esztendő volt. A kedves gyermek megrázó halálát édes anyja így írja le: Olyan volt ennek halála után is, hogyha magam, szüntelen mellette levén, nem láttam volna, el nem hihetném. Nem is tudtam azt gondolni, hogy oly gyenge edényben, az Isten oly nagy kegyelmét tette volna le. Mihelyt megbetegedett, e világról egészen elvette elméjét, s mi nekünk is vigasztalásul azt mondta: Édes Atyám Uram! Édes Asszonyom, Anyám! tudom, hogyha Istennek az tetszenék is, hogy én meggyógyuljak, azért kívánnák azt, hogy az én Istenemnek dicsőségére éljek s végre az én Istenem szent szí-

ágyába visszavigyék, de az egy örült erőfeszítésével kiragadá magát kezeik közül, a szoba egy sarkában huzódott meg s fenyegető hangon kiáltozá: «Nem, nem megyek vissza, hisz tele van ágyam; hah, nézzetek oda, hányan feküdtek bele; mind felém integetnek csonka kezeikkel; hívnak oda; tudjátok, miért? hogy összetépjenek; de nem megyek, nem megyek!»

A beteg rohamai egyre fokozódnak. Majd csillapul, csendesedik; majd olyan, mintha élettelelül feküdnék ágyában; azután ismét életjelt ad s lázas hangon kiáltja: «Eperjes . . . Debreczen . . . Eperjes.»

S a kegyetlen hős, vérszopó eb, ki nem félt Istentől annyi ártatlan ember életét kioltani, most nyomorultan elhagyva nejétől, elhagyva minden nemesen érző embertől, megátkozva mindenkitől úgy halt meg, hogy nem volt egyetlen élő teremtetés, ki könyvet hullatott volna koporsójára.

Ime, az igazságos Isten büntetése!

*

Elmondám a fentieket, amint én is több könyvből (különösen K. Papp Miklóséból) olvassám. Elmondám, hogy lássák az én atyámfiak, mennyi drága vér pecsételé meg a mi magyar szabadságunkat, a mi protestáns vallásunkat. Elmondám azért, hogy tartsátok kötelességeteknek szeretni vallásunkat, mert aki a mi vallásunkat szereti, az egyuttal szereti hazánkat is. Forgassátok a Biblia mellett a magyar történelem lapjait, mert ez a magyar hazaszeretetnek a szentírása, melyből tanulva lelki gyönyörűséget és hitbeli megerősödést nyerünk. Elmondám a fentieket azért is, hogy megmutassam, hogy volt a mainál rosszabb időszak is s hogy a rettenetes üldözések és szenvedések között mégis megmaradt ma-

vének látására által menjek. De, Istennek az tetszik, hogy én tovább ne éljek, hanem Ő hozzám menjek, hová kedves Atyám Uram is és kedves Anyám asszony is jönnek, ott is együtt lézünk az Istennél. Azért én érettem ne gyötrődjenek. Ezután mind a kettőnk közelebb hívott magához és kezeinket megcsókolván, bocsánatot kért. Az én Uramra nézvé, látá nagy keserűségét, s azt mondá: Atyám Uramat is szánom; de még inkább szánom Asszonyom Anyámat, mert Atyám Uram nem sokáig él. Azzal reám fordítván szemeit így szóla: Édes Asszonyom, Anyám! Az Ur Isten minden könyhullatását kedves Asszonyom Anyámnak szedje a maga tömlőjébe és mikor az emberi reménység megszűnik: akkor csudálatosan vigasztalja meg. Azután ezt mondá: Én felettem prédikációt arról tégyenek: Az Ur Isten az én Világosságom s Idvességem s hát kitől féljek? Mert ha szintén a halál árnyékának völgyében járnék is, nem félek, mert engemet az én Jézusom megváltott és én Övé vagyok. Azért jövel hamar, édes Jézus, én hozzám! Ezzel, csendesen meghalt.

Boldogok a halottak, kik az Urnak hálnak meg!

Azonban, a Zsigmond halála csak kezdete volt a szenvedések hosszú láncolatának, melyek Bethlen Katát érték. Nem telt bele egy hónap, s

gyar nemzetünk és szabadságunk, csak annak tulajdonítható, hogy rendületlenül szerették elődeink hazánkat és hitünket. Olvassátok a példákat s tanuljatok meg azokból lelkesülni, mert akkor könnyebb lesz a terhek elviselése is.

Kraszna.

Zoványi Lajos.

Beszélgetés.

Sivatag pusztában régen Három böles találkozott; És a három közt az egyik Ekkép veszi föl a szót:	Annak fénye vonja lelkem S hiszem hogy feltalálom, A miután sovárogyva Epedően úgy vágyom.
Csak az Isten nagy hatalmas! Es Ő tehet meg mindent; Lépteinket Ő vezérli Ő hozott ide minket!	A kit olyan réges-régen Szivszakadva úgy várnak; S kit a népek hódolattal Ismernek el királynak
... De testvérek! oly különös Mit mondani akarok; Ne tűnjék fel hát ti néktek Ha néha elakadok.	Ki a zsarnokságnak lánczát Széttöri és a helyet Szeretet langy melegével Árasztja el a kebledet . . .
Bölesészet, dal és művészet, Bölesője az én hazám; Legelőször Göröghonban Sütött a nap én reám.	Szívünk szerint beszélsz [testvér!] Válaszol a máskettő; Az Isten nagy és hatalmas És mindent megtehet Ő!
Ez országnak hire neve Örök miként az idő; Feledés nem éri soha Dicsősége tündöklő.	Csak előre! tovább, tovább!! Meg nem szégyenít a hit; Csak ez egyetlen a földről; A mennybe vezető hid.
Lelkemben ott ébredett vágy Fütkészni a lét titkát; Hittem Isten igazságos És Ő feleletet ad! . . .	Fénysugara a csillagnak Im tündököl előttünk; Menjünk menjünk, mert az [üdvöt] Hisszük, hogy már felleltük.
Hitem nem volt gyümölestelen Im diadalt aratott; Láttam remete lakomból Egy ragyogó csillagot.	Az Isten nagy és hatalmas És mindent megtehet Ő. A szabadító nincs messze Bizonyára eljő Ő! . . .

Ferencz Samu.

már elsőbbsen Klára, azután Gábor esett himlőbe. Mentség nem volt. Kevéssel rá, szept. 17-én, mindkettő meg is halt. Más halandó embernek a szíve megrepedt volna fájdalmak ily rohamos özöne alatt. Bethlen Kata a halál árnyékában sem csüggedt el. Oh, Istennek nagy ereje — kiált fel — mely a nagy erőtlenségben mutatja ki magát, mert ezt a szörnyű kísértést nem emberi, hanem az isteni erő győzte meg én bennem. A Te kegyelmed volt, az én fájdalmas szívemnek megerősítő balzsamja, Édes Atyám!

Mint a szenvedő Jóbot, szenvedő Bethlen Katát is, csapás után érte a csapás. Nem volt elég drága gyermekeinek elvesztése. A köny fel se száradhatott szemeiben, újból könnypatakká vált két szeme. Most gyöngéd lelkületű, hü férje Teleky József gr. betegedett meg. Vízkórság és száraz betegség egyszerre gyötörték. Hiába volt az önfeláldozó feleség éjjel-nappali gondviselése: az Istennek nem tetszett megszentelni az eszközöket, melyekkel életét akarta megtartani. Csupán annyi időt engedett, hogy földi dolgait rendezze. Ezt lelkiismeretesen meg is tette. Vagyonáról az ország törvényeivel egyező testamentumot hagyott. Alsó-Fehérvármegyének főispánja lévén, gyűlést hívott egybe, utolsó gyűlést e földi életben és mindenik hivatalnoktól írásban kért szá-

Kegyesség útja.

Gróf és a földműves.

Gróf: De kenyerük egyrészét, még papjukkal is meg kell osszák!

Dombi: Bizonynal, meg kell osszuk, mert a papnak is élni kell.

Gróf: De hiszen, ő nem érdemli azt meg kendeiktől, mert egy nyers, kopott és tudatlan ember, a ki nem néz ki úgy, mint a mi igazi papjaink. Ugy öltözködik, mint más közönséges ember, nincsen fényes ornátussa, nincsen oltára.

Dombi: Méltóságos Uram, — tisztelettel legyen mondva — egy számár, a mely alázattal hordja terhét, többet ér — a példabeszéd szerint — mint egy oroszán, mely az embereket széttépi. Ezért úgy gondolom, bár sokban lehet igaza Méltóságodnak; de mi mégis, csak hisszük a mit papunk prédikál; az ő Urasztala nekünk, több mint az oltár, az ő beszédének a szentírás a vezérfonala és mi boldogok vagyunk, ha őtet hallhatjuk. A ruházatra nézve pedig alázattal ismét csak azt mondom, hogy a mi Krisztusunk, ki drága vérvével váltotta meg e világot, — szintén egyszerűen járt, ezért mondotta: ne arra legyen gondotok, hogy miként öltözzetek, hanem keressétek Istennek országát! A mi papunk, ezt teszi!

Gróf: Szép, szép öreg, hogy védi papját, de ismerje el, hogy mégis csak unalmas, az ő örökös feddözése, száraz erkölcsi predikálása!

Dombi: Hát az igaz, hogy eleget dorgál papunk minket; de áldja meg az Isten érette, — ezt atyailag teszi, dorgál és buzdít minket, de vigasztal is örömben, bánatban egyaránt.

mot sáfarkodásáról. Az írásos jelentéseket feleségének adta át, hogyha majd ez a hálátlan világ, holta után, emléket beakarná mocskolni: azokból megfelelhesen igazság szerint.

Mikor így mindeneket szépen elrendezett, öt napi fekvés után, igen szép készüléttel, magához vevé a jó Isten. Irtak ekkor 1732-öt az Urban.

Engemet pedig — mondja Bethlen Kata — az én Istenem úgy hagyott, mint a megszedett szőlőben való kunyhót, egyedül. Oh, drága kegyelem! mily erőt adott nekem az én sok, súlyos keresztimnek elviselésére; lakozzál ezután is én bennem, mind utolsó pihenésemig.

E forró imádság után, megzendült átszellemlült ajkain a szent Dávid zsoltára:

*Ha a halál árnyékában járnék is,
De nem félnék még ő sötét völgyén is:
Mert mindenütt Te jelen vagy én velem.
Vesszöd és botod megvigasztal engem
És nekem az én ellenségim ellen
Asztalt készítesz, eledelt adsz bőven.*

Székely Ferencz.

Gróf: Lássá, Dombi uram, maga milyen ósdi ember; mindennel elégedett, pedig hej! — sok hiba van a községben mindenben; például, a gazdaságot sem úgy folytatják, mint kellene.

Dombi: Bizony, jobb gazdák is lehetnének, de hiába mi csak így tanultuk; de gyermekeink az iskolában többet tanulnak, ők majd jobb gazdák lehetnek. Mégis a mi minket illet, mi sem zugolódhatunk, mert van annyink, hogy a szegénynek is nyújthatunk egy darab kenyeret Isten nevében.

Gróf: No igen, éldegélnek kentek, de csak úgy, mint ilyen gazdálkodás mellett lehet.

Dombi: Bizon' jó Uram, tenni való lesz mindég elég e világon! Mi teszünk annyit a mennyire Isten segít. a többi majd elvégzik unokáink.

Gróf: Mégis, gondolja meg öreg, hogy a maguk kötelességük úgy forgolódni, hogy gyermekeikre mi feladat se maradjon.

Dombi: Hát akkor ők, mit fognak tenni?

Gróf: Ok, élvezni fognak.

Dombi: De, vajjon a mi apáink, miért nem cselekedtek így, a mi javunkra?

Gróf: Azért, mert a kentek apái ostobák voltak és az előző földesurak sem gondoltak a nép boldogságával, mint én teszem. Jaj, én másként fogom fel kötelességemet, én a nép üdvéért élek, fáradok!

Dombi: Oh, Méltóságos Uram! ne törje magát, könyörgöm, éretünk felettébb, mert bizon' mondom, mi úgy, hogy vagyunk, nagyon ismegvagyunk elégedve!

Gróf: Nem okosan beszél kelmed! Én úgy láttam, hogy magának hamis a hite, nem helyesen vallja az élet üdvét, nem ismeri annak valódi feltételeit, a maga hite nem az igazi, hanem a kárhozatra vivő!

Dombi: Hogy más a hitem, azt jóváhagyom; de azért, miért ne lehetne az helyes? Én csak egy egyszerű földmivelő ember vagyok, de mégis úgy gondolom, hogy lelke üdvösségét mindenki a maga hite és meggyőződése szerint kell keresse;

azért engemet, vagy a falu népét, a Méltóságod hite nem boldogíthat, bármennyit is aggódna éretünk.

Gróf: Barátom, a maga gondolkozása rettenetes! Ime, annak a kárhozatos, kopott pap tanításának a hatása Oh, ha így gondolkozna az egész világ, hol maradna az emberiség magasabb műveltsége. Erre a magasabb műveltségre pedig, mindenkit elkell vezetni. A magasabb lelki műveltségre, azonban csak az én elveim által juthat el az emberiség; azért kényszerítve érzem magamat magas elhivatásomnál fogva, hogy kenteket akarójok ellenére is boldogítsam.

Dombi: Oh, én Uram, Istenem! Én édes Jézusom!

Gróf: Elcsapatom, az előljárókat!

Dombi: Ne tegye Méltóságod, mert mi szeretjük őket!

Gróf: A papot végkielégitem és elküldöm Isten hírével!

Dombi: Méltóságos Ur, gondolja meg mit teszen, nem megyen az olyan könnyen; mi szabad polgárok vagyunk, nem hagyjuk papunkat bántani, felállunk mellette mint egy ember.

Gróf: Akkor jaj nektek, ti eretnek csorda!

Dombi: Nem, Méltóságos Ur, mi nem vagyunk eretnekek; mi istenfélő kálvinisták vagyunk; nem is kérünk egyebet, csak hagyjon Méltóságod abban a sorsban, melybe Isten minket helyezett!

Gróf: Nem tehetem Dombi Uram, nem tehetem! Nekem számolnom kell a maguk lelkeivel!

Dombi: Ugyan, aláson kérem, kinek tartozik éretünk számadással; hiszen, Méltóságos gróf ur, mi szegény parasztok vagyunk, kiket kevéssel előbb nem is ismert!

Gróf: Istennek és az utóvilágnak!

Dombi: De, hát mi az az utóvilág?

Péchy Árpád.

(Folytatása következik.)

II. Vilmos.

Hazai krónika.

1902 jan. 20.

Országgyűlés. A karácsoni szünetek után, január 16-án nyílt meg újból a képviselőház. A honatyák szívesen üdvözölték egymást, s érdeklődtek Széll Kálmán miniszterelnök állapota felől, kit a mellén keletkezett nagy hólyag miatt, a napokban operáltak Bécsben. *Apponyi* elnök a gyűlést megnyitva, meleg szavakban emlékezik meg Szamosujvár elhalt képviselőjéről, *Molnár* Antalról, ki a háznak is jegyzője volt. Azután a napirendet állapították meg. A vármegyei pénztárakról szóló javaslatot, csak akkor tárgyalják, mikor a miniszterelnök felépül. A Ház első érdemleges ülése tulajdonképpen jan. 18-án volt. Ekkor az ujoncz jutalék megajánlásáról szóló törvényjavaslat fölött napirendre tértek. A javaslatot *Münnich* Aurél terjesztette elő és ajánlotta elfogadásra. A függetlenségi párt részéről *Fokh* János, *Molnár* Jenő és az öreg *Madarász* apó szólottak hozzá. Nekik nem kell a javaslat és semmit sem szavaznak meg a kormánynak, míg a hadsereg *közös lesz*. Közös hadsereg nem védheti meg a magyar hazát. *Fejérváry* miniszter hozzászólása után elfogadták a javaslatot. Az ülés végen *Rákosi* Viktor (függ.) intézett kérdést a belügyminiszterhez az iránt, hogy mikor szünteti meg Budapesten, a kávéházakban, mulató helyeken a *német előadásokat*? Az érdekes interpelláció után a gyűlés véget ért.

Tisza Kálmán képviselő. Abrudbánya városa Tisza Kálmánt egyhangulag választotta meg képviselőnek. Az ősz generális tehát ismét bejutott az országháza, hol még ma is igen sokat adnak szavára.

Leány nevelés nemzeti szempontból. A pénzügyi bizottságban, midőn a közoktatási tárcazt tárgyalták: *Komjáthy* Béla orsz. képviselő is felszólalt és leány nevelésünkkel foglalkozott, nemzeti szempontból. A leány nevelés nagy részben — ugymond — a felekezetek kezében van, s itt is tulnyomó számban a kath. apácza zárdák nevelnek. Ez pedig hazafias és nemzeti szempontból nagyon veszedelmes. Mert az apáczák nagy része külföldi és ha úgy, a hogy, meg is tanulják a magyar nyelvet: mégsem lehetnek eredetüknél fogva, teljesen megbízhatók, leendő magyar honleányaink nevelésénél. Nem, már azért sem, hogy a legtöbbnek még oklevele sincs; sőt a magyar állampolgárságot sem szerezték meg. Ezt nem szabad, hogy tovább. tőrje a magyar állam. Állítson fel ő maga állami intézeteket, s tegye biztos kezekbe a nemzeti nőnevelést. Bizony, megfontolásra méltó beszéd ez!

Hazafias alapítvány. *Konkoly-Thege* Miklós, országgyűlési képviselő a magyar állam javára egy millió koronás alapítványt tett. Ó-Gyalján, Komárom-megyében van egy 1560 holdas birtoka és ezt most az államnak ajándékozta azon célból, hogy kisebb párczellákra osszák és reá magyar földmivesteket telepítsenek, mert — írja az adomány levélben — ez a nemzet törzse, gyökere. A birtokon gyönyörű kastély van; ebben

van elhelyezve az országos csillagvizsgáló torony is, melyet korábban szintén *Konkoly-Thege* Miklós ajándékozott az államnak. Igazgatója ma is ő. A birtok értékesítését egészen az államra bizta. Magának és feleségének bizonyos évjáradékot kötött ki, miből megélhessen. Szép és nemes cselekedet. *Konkoly-Thege* Miklós különben református ember.

Világkrónika.

Fekete himlő Bécsben. Bécs egyik korházában két ápolónő fekete himlőben megbetegedett. Szigorú intézkedéseket tettek, hogy a betegség tovább ne terjedjen.

Franciaország népessége apad. A francziák komolyan kezdik kutatni: mi lehet az oka, hogy az ország népessége rohamosan apad? A legfőbb ok természetesen az erkölcsi élet meglazulásában keresendő, mennyiben erősen divatozik a két gyermek rendszer. De, nem érdektelen az is, hogy egyesek a csökkenés okát az ország katholicus voltában keresik. A pap nőtlenség ugyanis, sok kárt okoz. A kath. Franciaországban 1000 lélekre 163 születés esik, míg a protestáns Németországban: 270. Ilyen befolyással van a népek életére a protestáns vallás.

Meddig tart a bur háború. Az új esztendő sem hozta meg a kívánt békét a bur-angol háborúra. A harcosok mindkét részről kifáradtak. Közelebbről nem is volt nagyobb ütközet. Most az a hír érkezik a harctérről, hogy karácson ünnepén a bur vezérek *De-Vette* elnöklete alatt tanácsot tartottak és kimondották, hogy még két hónapig harcolnak, mert nem tudjuk úgy se mit hoz a jövő. Ezt a hirt, egyelőre kétséggel fogadjuk, mert angol forrásból eredett.

A szerb korona örököse. Szomszédunkban a kis Szerbia, mostanában sokat beszélget magáról a világgal. Ujabbán a fölött tanakodnak, hogy ki legyen a szerb korona örököse, miután *Sándor* királynak házasságából kifolyólag, utódra nincs kilátása. A királyné azt szeretné, hogy testvéröccse legyen a trónörökös. Erről az ország halani sem akar. Sokan egy német herceget szeretnének trónörökösnek megnyerni, s így a hatalmas Németország pártfogását Szerbia részére biztosítani. Van egy nemzeti párt, mely a száműzött *Karagyorgyevics* család egyik sarját, a még 18 éves *György* herceget szeretné a szerb trónra meghívni. Hogy a sok király-jelölt közül melyik lesz a nyertes: az még a jövő titka.

Próbaházasság Amerikában. Január elsejétől kezdődőleg a házasságjogot veszélyeztető rendeleti törvény lép életbe, melyet a megboldogult *Savigny* tudós «korunk hiányos törvényalkotásai» közé sorozná. Az új törvény megengedi, hogy a felek két tanu és egy jegyző előtt házasságot kössenek. Ha hathónap alap az írásbeli szerződést a városi tanácsnak aláírás végett be nem mutatják, akkor a házasság érvénytelen vagyis hat hónap után a férj és feleség elválhatnak egymástól. Hogy ezáltal az anélkül is erősen divó próbaházasságot még jobban terjesztik és

törvényileg biztosítják, arra a törvényhozók úgy látszik még nem gondoltak.

A gyomor, mint pénzserszény. Egy afgán ember furcsa módon akarta megcsalni az angol-indiai vámot. Az emir birtokának határán ugyanis kimotozzák az utazókat és bármijök légyen is, tizedes vámot szednek tőle. Az afgán embernek 59 darab rupiája volt ezüstben. Hogy meg ne vámolják, elnyelte az 59 darab pénzt, de mikor az utolsót szájába akarta tenni, rajtakapták s ezt a rupiát elvették tőle, azután szabadon hagyták utazni. De az afgán annyira rosszul kezdte magát érezni, hogy kénytelen volt kórházba menni, ahol elaltatták és szerencsés műtét segítségével kivették gyomrából az ötvennyolcz darab pénzt. Két hét multán meggyógyulva folytatta utazását.

Mai képünkhöz.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy egymásután bemutathatjuk olvasóinknak a protestáns uralkodók arcképeit. Mai képünk **II. Vilmos német császárt és porosz királyt** mutatja, még pedig magyar huszár tábornoki ruhában. **Vilmos**, a nagy német birodalom büszkén emlegetett hatalmas uralkodója. Puritán jellemű és gondolkodású hadur, ki országának jólétét, előhaladását nagymértékben szívében viseli. Nagy szónok, művész és kitűnő katona; általában bámulatos hajlandósággal rendelkezik minden szép és jó iránt. De mindenek felett áll az ő vallásossága. Őseitől örökölte tiszta protestáns hitét, abból nem enged egy jottát sem; vallásos felfogásában, s annak keresztül vitelében: kérlelhetetlen. Minden vasárnap ott hallgatja *Berlinben* udvari lelkészét a *dóm* templomban. E sorok írója is szemtanúja volt egy alkalommal e jelenetnek. Midőn a nagy porosz királyság fennállásának 100¹ éves évfordulóját ülte a porosz birodalom (1899.), ő maga választotta ki a textust lelkészének, mely felett prédikációját felépítse. Hatalmas uralkodó; de boldog családapa is: 7 gyermekkel áldotta meg az Isten, kik közül egyik szebb, derekabb mint a másik. (B.)

Egyházi élet.

Egy ref. pap alapítványa. Egy nemes tettel örök időkre feljegyezte a nevét az emlékezet nagy aranykönyvébe az *eöri* (Szabolcs-m.) ev. ref. egyházközség lelkésze: **Elek Dániel**. Isten megáldotta őt anyagi javakkal, s követte szíve sugallatát és a Biblia mondását: *«Az adakozásban serények legyetek!»* 400 koronás alapítványt tett, olyan célzattal, hogy ez összeg kamatai fedezék szegény hivei által évenként fizetendő domesztika-adót . . . *«A jó ember az ő szíve mélyéből hoz elő nemes gyümölcsöket»* — mondja a Biblia. Ugy látszik az Urnak eme hiv szolgálja, nemcsak hirdette, de meg is tartja a szent könyv tanítását. Vajha, sokan követnék őtet jó példaadásában!

Öljétek meg a patkányokat. Páris lakosságát élénk izgalomban tartja a *«Sacre-coeur»* templomnál felragasztott felírás:

«Öljétek meg a patkányokat!»

Eleinte tényleg azt hitték, hogy a szapora patkányokról van szó. Később kitűnt, hogy ötletes párisi tréfa az egész, s a patkányok alatt a fekete csuhás jezsuita barátok és apáczákat értették, akik annyira megijedtek, hogy nem mernek az utcára jönni.

Műveltség és a katolikusok. Mire képes még mindig a klerikális (pápista) sajtó, különösen ott, hol otthon érzi magát, megtetszik a következőkből. Egy német ujságból olvassuk a következő történetet: «Egy falusi papot a beteghez hívtak, hogy adja fel neki a szent sakramentumokat. Utközben egy gyors folyású patakon kellett által menni. A sekrestyés elsiklott, elesett, az edényt a szent ostyákkal együtt kiejtette kezéből, melyet a tova siető viz magával ragadott. Az egész falut felhívták, hacsak lehetséges a sakramentumot fogják ki; azonban minden hiába való volt. Kétségbeesve és leverve éppen haza akartak indulni «az ostya halászok» — midőn a patak torkolatánál három nagy halat láttak, melyek fejüket a vízből kidugták és valami vizinövény levelein a szent sakramentumokat a megörült papnak sértetlenül felmutatták. (Igy olvassuk ezt a *«Voss. Ztg.»* 51. számában 1901.) Kedves olvasók! Ugy-e nem irigyelitek azt a lelki mannát, mit a *«művelt»* katolikusok papjaiktól kapnak, ha még ilyen szörnyüségnek hirdetésére is képesek?!

Husz János és a szentek. A katolikusok eretnekítették, üldözték, végre máglyán égették meg a nagy cseh reformátort, s imé a cseh görög kath.-ok Oroszországban kérvényt nyújtottak be a szent széknek, melyben azt kérik, hogy törzsből származó nagy martirt szentté kiálthassák. A szentszék elnöksége hajlandó erre! Ha *Husz János* élne, okvetlen tiltakozna atyafiai eme értelmetlen kívánsága ellen. Hiszen *Husz* éppen *es* és a kath. egyház *ilyen* visszaélései ellen küzdött és kelt ki, s imé megakarják őt tanaival együtt feszíteni. Szép-szép a cseh-oroszok buzgalma, de értéktelen és veszélyes! (B.)

A reversális miatt elcsapták. *Csatári János* dévaványai ref. tanító is ama gyengehitű egyének közé tartozott, kik reversálist adnak a házasság kötésnél. Elvett egy róm. kath. vallású nőt és ígéretet tett, hogy születendő gyermekeit a pápista vallásban fogja felneveltetni. Egyházi előjárósága, a mint az esetet megtudta, röktön fegyelmi vizsgálatot rendelt el ellene, s rá egy hónap mulva már az ítéletet is meghozták. Elcsapták állásából. Ennél másra nem is ítélték. A tanító felebbezett.

Vegyes hírek.

Erssébet főhercegnő esküvője. Királyunk unokája, néha Rudolf trónörökös egyetlen leánya, Erssébet főhercegnő jan. 23-án esküdött meg Windisch-Grätz Ottó herceggel. Királyunk egy csodaszép gyémánt nyakéket és egy vagyont érő melltűt adott nászajándékba. Anyja, Lónyay grófné, ama menyasszonyi fátyolt ajándékozta leányának, melyet ő kapott volt Brüssel városától, mikor

férjhez ment. Királyunk unokájának mi is boldog családi életet kívánunk a sok földi kincs mellé.

Milyen idő lesz es évben. Falb Rudolf, a német csillagász, az 1902. évre a következő időjárást jósolja: Január hóban változékony idő, kevés hó; februárban nagy hófúvások; márcziusban hideg, havazás; áprilisban kevés hó, helyenként zivataros időjárás; május első felében sok eső, a hó második felében viharok; június első és utolsó harmadában sok zivatar; július első felében zivataros, szeles idő, a második felében meleg idő, esőkkel; augusztus első felében forróság zivatarokkal, a hó második felében borongó, szeles; szeptember hóban változékony, hűvös; október az elején esős, szeles, a vége felé ködös, hideg; november első felében változó időjárás, második felében fagyok, majd havazás; december hóviharakkal köszönt be, azután kemény hideg és nagy havazások lesznek. Elsőrendű kritikusanapok lesznek: január 24, február 22, márczius 10, április 8, május 7, június 6, július 5, augusztus 3. Másodrendűek: január 9, február 8, márczius 24, április 22, augusztus 19 és október 31. Harmadrendűek: május 22, június 21, július 20, november 30 és december 20. Falb szerint, tehát az idén nagyon változó lesz az időjárás. De, mi azt mondjuk, olyan lesz: a milyent az Isten ad.

Tűs és vallás. Érdekes eset történt Békésen: Burkolászló békési gazda tanyáján tűz ütött ki. A szélben a tűz gyorsan terjedt s áldozatul esett gabona, magtár és az egész tanya. A tüzet könnyen el lehetett volna oltani, de a tanya tulajdonosa és a munkásai **baptisták**, akik meg sem kísérelték az oltást, hanem körülállva a lángokat, jajgatva kiabáltak: — *Az Ur adta, az Ur elvette, áldott legyen az örökkévaló neve mindörökké!* A kár nagy; a szegény gazdának minden vanyona a lángokba pusztult. Az Ur akaratának ilyen módon való tisztelését **Ő** maga sem kívánja!

Római lelet Kolozsvárt. Érdekes leletre bukkant Benkő Mihály kolozsvári ügyvéd. Miközben szőlőjében kerti munkákkal foglalkozott, nagy mennyiségű régi pénzt talált a földben. E pénzről csakhamar kiderült, hogy azok a rómaiak korából valók; csupán azt kell még róluk, a kellő tisztítás után, eldönteni, vajjon arany, vagy ezüst pénzek-e és hogy időszámításunk melyik évéből valók.

Zene, mint gyógyszer. Hogy a zene csillapítólag hat az idegekre, azt már tudta a bibliai Dávid király is, aki ifju korában zenével és dallal csendesítette le a hevesvérű Saul királyt. Azóta

is sokat foglalkoztak a zene gyógyító hatásával, most azonban a berlini Charité-kórházban komoly kísérleteket is tesznek vele. Hárfa, orgona, cselló, hegedű s más játékok által gyógykezelik az idegbajosokat s akár tetszik a betegnek, akár nem (ha tiltakozik, lefogják az ápolók), kénytelenek zenét hallgatni. Mindenesetre érdekes, amikor zenével foglalkozókat a muzsika idegessé teszi, viszont idegeseket homeopaticen zenével akarják gyógyítani.

Almák eltartása télen át igen czélszerűen biztosítható, ha azok mindegyikét papirosba s száraz homok közé rakjuk el rétegenként egy ládába. A legfelső homokrétegnek jó vastagnak kell lenni. Mellőzhetetlen kellék a jó száraz helyiség.

Ismét új szer. A gümőkór ellen fáradhatatlanul keresik a gyógyszert, de még eddig a sok próbálkozást kevés siker kísérte. Ujabban egy Viquera. nevű amerikai orvos tett kísérleteket, melyek állítólag szép eredménnyel jártak. Viquerat a feltalált szerrel előbb gümőkóros tengeri malaczkot oltott be és ezek nagy része kigyógyult. Az orvosnak az a meggyőződése, hogy gümőkóros embereknél is kedvező eredményt fog elérni.

OLVASÓINKNAK. «Karaffa és az eperjesi vértörvényszék» című szép cikknek a szerzője **Zoványi Lajos** krasznai áll. isk. igazgató, a jeles író, ki a «Szilágymegyel Tanügy» érdemes szerkesztője is. A kétszeres névesere elnézésből történt.

Szerkesztő postája.

Olvasóinknak: A mult számban közölt bibliai kérdés helyes megfejtése: **2 Királyok XX. rész, 11. v., Akház. Helyesen fejtették meg:** Gáspár A. (1), Barta M. (1). **L. J. Bögöz.** A lapot küldjük ez évben is azok számára, kik a mult évben járatták.

M. J. Brassó. Czim — jövőre úgy megy!

K. S. Tömös. A lap ára — mivel a szállítási költség külföldre egyes szám után 5 fillér — 2 koronával több lesz. Lapunk érdekében kifejtett buzgalmaért fogadja hálás köszönetünket. Szives üdvözlettel!

I. Lajos. A beküldött dolgozatot köszönettel vettük; a jövő számban jönni fog.

Z. L. Kraszna. A keresztnév elnézésből lett hibásan kiszedve. Bocsanatot kérünk a tévedésért!

A VASÁRNAP OLVASÓINK. Bibliai kérdéseket, az eddig közölt alakban, lapunk olvasóitól nagyon szívesen veszünk és a beküldők nevei alatt közölni is fogjuk. A kérdéseket felelettel egyetemben, e rovat vezetője címére tessék küldeni.

Tudakozzátok az irásokat . . . János ev. V 39.

Kalauz Biblia olvasáshoz a következő héten.

Vas. jan. 26. Mát. VII. A gyümölcséről ismeritek meg őket.
Hétf. » 27. Róm. lev. XIII. 8—14. Intés, a keresztyéni szent életre.
Kedd » 28. Máté V. 21—48. A betű és szellem.
Szer. » 29. I. Kor. lev. XII. A szeretet mindenek felett való.
Csüt. » 30. Péld. II. Kövessük Isten beszédét.
Pént. » 31. Jeremiás X. Jeremiás imádsága.
Szom. febr. 1. Zsolt. 103. Hálaadás a bűnbocsánatért.

* A kik tíz kérdésre helyes feleletet küldenek, azok közül egynek — kire a sorsolás esni fog — lapunkat egy negyed évig ingyen megküldjük. Megfejtéseket (egy levelezőlapon minden héten szerdáig) e rovat vezetőjének: **Birtha József** címére (Kolozsvár, ref. theologia 5. ajtó,) tessék elküldeni

Keressünk feleletet a következő bibliai kérdésre.*

Minő hasonlatosságot találunk Jób és Jeremiás életében, mely éppen nem dicsérendő ugyan?

Apost. csel: XVIII. 28a. Istenben élünk, mosgunk és vagyunk?